

7 Besöksnäring

Dalarna är landets ledande besökslän efter storstadsläna. Varje år har Dalarna mer än 5 miljoner gästnätter²⁸ och detta bidrar till att sysselsätta många i länet.

Besöksnäringen omfattas av hotell- och restaurangföretagare, camping- och stugföretagare, destinationsföreträdare, berörda näringslivs- och intresseorganisationer, nöjesparker, skidanläggningar, större evenemang och arrangörer av turistaktiviteter och motsvarande. De har alla ansvar för att verksamheten bedrivs enligt gällande regelverk och enligt de tillstånd som myndigheterna har beviljat. För att näringen ska fortsätta växa är ett riktat miljöarbete en förutsättning som också gynnar konkurrenskraften. Kommunerna har viktiga uppgifter bland annat genom att tillhandahålla nödvändiga offentliga tjänster. Destinationsbolaget Visit Dalarna AB ägs av Dalarnas 15 kommuner och har ett nära samarbete med besöksnäringens företag.

Klimatförändringarna ändrar villkoren för besöksnäringens aktiviteter. Förutsättningarna för sommaraktiviteter förbättras generellt genom att säsongen blir längre medan vintersäsongerna möter utmaningar. Aktörer inom besöksnäringen behöver utifrån sin verksamhet se över var man kan ta större ansvar för den egna miljöpåverkan och utveckla och anpassa sin verksamhet till kommande klimatförändringar och påföljande säsongs- och landskapsförändringar. Transporter är en förutsättning för en växande besöksnäring och att skapa hållbara transportlösningar är en utmaning för hela branschen.

Lokala initiativ samt myndigheternas arbete för att tillvarata natur- och kulturmiljöer är en viktig grund för besöksnäringens fortsatta utveckling.

Förutom besöksnäringens egna miljöåtgärder behövs nationella, regionala och lokala insatser för att främja tågtransporter och annan kollektivtrafik såväl till och från Dalarna som mellan besöksmål i länet. Det behövs en förbättrad samverkan mellan olika aktörer för att öka utbudet av transporter och attraktiviteten med kollektivt resande och samtransporter.

Det finns internationella och nationella system för miljöledning eller miljömärkning av företag, destinationer/besöksmål eller produkter. Systemen beskriver verksamhetens miljöpåverkan och innebär regelbunden uppföljning eller revision.

Hänvisning till andra avsnitt: 6 Transporter, 8 Konsumtion, 13 Myndigheter, kommuner och offentliga organisationer, 14 Synergier mellan miljö, sociala värden och ekonomi.

²⁸ Tillväxtverket och SCB, <http://www.statistikdatabasen.scb.se>

Miljömål som berörs: Begränsad klimatpåverkan, Levande skogar, God bebyggd miljö, Storslagen fjällmiljö.

Hållbarhetsmål/Agenda 2030-mål som berörs: 8 Anständiga arbetsvillkor och ekonomisk tillväxt, 12 Hållbar konsumtion och produktion, 13 Bekämpa klimatförändringen, 17 Samverkan.

7.1 Besöksnäringens miljöarbete

Områdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Besöksnäringens största miljöpåverkan kommer från föroreningar och buller från transporter till och från destinationerna. En hållbar utveckling av sektorn ställer krav på miljömässiga och attraktiva transportlösningar för både besökare och varor. Det behövs tydlig information till besökare om kollektiva färdstätt. En del av turismen är säsongsbetonad och ställer därmed särskilda krav på att klara kortare perioder av högt tryck, det gäller till exempel transporter, vatten och avlopp. Kunskap om lokala natur- och kulturmiljövärden och deras tillgänglighet behöver utvecklas och spridas, även geovetenskapliga värden som Dalarna är känt för.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Besöksnäringen har ansvar för att göra informationen om miljöaspekterna synlig, tydlig och enkel. Här har forskning och kunskapsspridning från bland annat Högskolan Dalarna en viktig roll. Näringen har också ett ansvar för att visa och informera besökare om såväl allmän miljöhänsyn som särskild hänsyn till lokala natur- och kulturmiljövärden. Med tekniklösningar och förändrat beteende kan energianvändningen effektiviseras och minska avsevärt. Genom att koncentrera fortsatt expansion till befintliga anläggningar sparas naturmiljöer och gemensamma energi- och VA-lösningar underlättas.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: Region Dalarna har regionalt utvecklingsansvar i Dalarna. Dalastrategin är styrdokumentet för Region Dalarnas verksamhet, främst innebärande att resurser för regionalt tillväxtarbete ska användas utifrån de i Dalastrategin angivna prioriteringarna. Eftersom Dalarna har en stor naturturism är även Allemansrätten och Terrängkörningslagen centrala för besöksnäringens verksamheter och att det finns ett samförstånd mellan markägare och turistföretag.

Vad kan göras mer i Dalarna: Dalarnas natur- och kulturmiljöer är viktiga för besöksnäringens fortsatta utveckling. Analyser behövs av hur utökade besökssäsonger och ett växande antal besökare ska kombineras med ett långsiktigt hållbart nyttjande av länets natur- och kulturmiljöer. Samband mellan bland annat besöksnäring, handel och trafik behöver beaktas.

7.1.1 Hållbarhetsstrategi för Visit Dalarna

Vad ska göras: Ta fram en hållbarhetsstrategi för Visit Dalarna.

Drivande part: Visit Dalarna.

Medverkande part: Medlemsföretag och kommuner.

När avslutas åtgärden: 2018.

Uppföljning: Genom framtagna strategier.

7.1.2 Verktyg för besöksnäringens hållbarhetsarbete

Vad ska göras: Ta fram verktyg och checklistor för att stödja företag inom besöksnäringen att arbeta hållbart.

Drivande part: Visit Dalarna.

Medverkande part: Medlemsföretag.

När avslutas åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Antal framtagna checklistor och verktyg.

7.1.3 Hållbart kommersiellt nyttjande av privat mark

Vad ska göras: Driva en plattform för ökad dialog mellan kommersiella turistaktörer och markägare.

Drivande part: LRF,

Medverkande part: Region Dalarna, Markägare, kommersiella turistföretag, Länsstyrelsen och skogliga aktörer.

När avslutas åtgärden: Löpande

Uppföljning: Antal möten som ordnas mellan olika aktörer och markägare.

7.1.4 Centrum för besöksnäringens forskning - CETLER

Vad ska göras: Etablera Centrum för besöksnäringens forskning med syftet att stärka och utveckla besöksnäringen på ett hållbart sätt genom forsknings-samverkan och ökad kunskap.

Drivande part: Högskolan Dalarna.

Medverkande part: Region Dalarna.

När genomförs åtgärden: 2016–2019.

Uppföljning: Redovisning av forskningsresultat och samverkansprojekt mellan Högskolan Dalarna och besöksnäringen som har bidragit till att höja kunskapsnivån och innovationsförmågan hos näringslivet och samhällets aktörer när det gäller hållbar destinationsutveckling och hållbar turism.

7.2 Natur- och kulturmiljövärden för besöksnäringen

Områdets betydelse för det regionala miljömålsarbetet: Natur- och kulturmiljövärden är en viktig anledning att besöka Dalarna. Förvaltning av länets skyddade områden erbjuder både länsinvånare och besökare rika möjligheter att uppleva natur- och kulturmiljövärden. Miljömålsuppföljningen visar att det i stor utsträckning saknas information om den totala mängden kulturbärande element i landskapen och att skötseln minskar vilket leder till att lämningar förstörs. Natur- och kulturmiljön saknar i vissa fall ett direkt ekonomiskt värde och har därför svårt att konkurrera med andra verksamheter. Det är därför viktigt att fortsätta arbetet med att analysera vad attraktiva och hållbara skogsupplevelser är och synliggöra natur- och kulturmiljön och dess värden samt att göra den mer tillgänglig för besökare.

Verksamheter, uppdrag och pågående insatser inom området: Särskilda satsningar på utvalda natur- och kulturmiljöer som besöksmål görs. Inom kulturmiljö gäller det främst Världsarvet Falun, Husbyringen, upp-

rustning av Koppardalen samt Meken i Smedjebacken. Alla ingående i en fortsättning av det 10-åriga projektet Bergslagssatsningen. Andra speciella insatser med besöksmålsfokus inom kulturmiljö är utredning och investeringsinsatser av en eller flera fäbodrar som kulturresevat samt insatser för att lyfta fram den unika timmerbyggnadskulturen i framförallt Siljansbygden. (Se också åtgärdsområden 14.7.) Inom förvaltningen av skyddad natur utförs tillgänglighetsanpassningar, restaureringar, naturvårdsbränningar och löpande skötsel av reservaten och nationalparkerna.

Vilka är samhällets styrmedel för miljömålen inom området: För kulturmiljö är framförallt de nationella kulturmiljövårdsmedlen viktiga, men även kulturmiljölagen och Världsarvskonventionen har betydelse. För naturvärdena bidrar skötselanslagen för skyddad natur från Naturvårdsverket. Därtill kan regionala utvecklingsmedel finansiera projekt.

Vad kan göras mer i Dalarna: Det råder en stor skillnad mellan huvudmännen för olika natur- och kulturmiljöbesöksmål och turismorganisationer, vad gäller förutsättningar, resurser och behov. Detta gör att produktutveckling och marknadsföring släpar efter för många natur- och kulturmiljöer med stor besökspotential. Det finns idag heller ingen myndighet som har detta uppdrag.

7.2.1 Tillgängliggöra och återskapa bruks- och andra kulturmiljöer

Vad ska göras: Röja, återskapa och tillgängliggöra bruks- och andra kulturmiljöer för att bidra till att stärka besöksnäringen i länet och stärka länets identitet och kulturella prägel.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Bergslagssatsningens parter, bestående av huvudmän för de olika besöksmålen och kommuner.

När avslutas åtgärden: 2018–2020.

Uppföljning: Dokumentation av tillgängliggjorda kulturmiljöer.

7.2.2 Fulufjällsprojektet

Vad ska göras: Ta fram en gemensam besöksförvaltning inklusive besöksstrategi för Fulufjällets nationalparker (svenska och norska sidan).

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Hedmarks Fylke med flera.

När genomförs åtgärden: 2016–2018.

Uppföljning: Via projektets slutrapport.

7.2.3 Projektet geoturism (GEARS)

Vad ska göras: Ta fram underlag för framtida satsning på geoturism inom Fulufjället samt Siljansringen.

Drivande part: Sveriges Geologiska Undersökning (SGU).

Medverkande part: Länsstyrelsen, Norges Geologiska Undersökelse (NGU).

När genomförs åtgärden: 2017–2019.

Uppföljning: Inom projektet som slutrapport.

7.2.4 Levandegöra fåbodar

Vad ska göras: Bedriva besöksmålsutveckling av några utvalda fåbodar och fåbodemiljöer och utreda förutsättningarna för att bilda 1–2 kulturresevat.

Drivande part: Länsstyrelsen.

Medverkande part: Huvudmän för de olika besöksmålen, kommuner.

När genomförs åtgärden: Löpande.

Uppföljning: Följa upp insatser och bildande av kulturmiljöresevat.

7.2.5 Innovation för grön omställning i skogen

Vad ska göras: Ta fram analyser av vad attraktiva skogsupplevelser är, samt vilka affärsmodeller och samverkanslösningar mellan olika intressenter i skogen som kan understödja utvecklingen av attraktiva och hållbara skogsupplevelser.

Drivande part: Högskolan Dalarna.

Medverkande part: Karlstads Universitet, Högskolan i Innlandet.

När genomförs åtgärden: 2017–2020.

Uppföljning: Redovisning av resultat i form av ny forskningsbaserad kunskap som kan leda till utveckling av hållbara och innovativa produkter och affärsmodeller som stödjer en alternativ och hållbar användning av skogen som resurs, inklusive ökad biologisk mångfald och naturskydd.